

‘Bij de overheid zitten ict-kneuzen’

Websites van gemeenten zijn lek, met DigiD wordt gefraudeerd. Het debacle met Diginotar raakte de internetbeveiliging van talloze overheidsinstanties. René Veldwijk zag in de praktijk de chaos bij de overheid. Door Jan Tromp

‘Een project van grootheidswaan was het, echt waar. Of het technisch kon, boeide niemand.’ De ervaren ict'er René Veldwijk praat over de zogeheten polisadministratie: maandelijks alle inkomens van alle Nederlanders in één geautomatiseerd systeem. ‘Ik was bij de aftrap in 2000’, zegt hij, ‘en ik zat erbij dat de topambtenaar van toen, de heer Van 't Eind, letterlijk zei: ‘Dames en heren, laat het u duidelijk zijn dat haalbaarheid geen enkele overweging is voor mijn politieke opdrachtgevers.’ Letterlijk zei hij dat. Hij zei het met een glimlach. Eerst dacht ik: ironie.

‘Later dacht ik: die man heeft precies door wat de spagaat is. Bestuurders die van alles willen en ict'ers die zich afvragen: hoe kunnen ze het verzinnen, maar dan wel voor het grote geld gaan.’

De Tweede Kamer was kritisch donderdagavond in het debat over de falende automatisering, de minister toonde zich bezorgd. Ieder zijn rol. Maar René Veldwijk gelooft niet dat de bezorgdheid veel zal helpen. Hij is bedrijfseconoom, databankexpert en gepromoveerd in deze discipline. Hij is ook systeembouwer, zit al 25 jaar in de ict, de helft van zijn leven. Hij is partner in een klein automatiseringsbedrijf, Ockham in Vianen. ‘Ziek’ is hij van ‘alle ict-onzin’; in het vakblad *Database Magazine* getuigt hij er bij tijd en wijle van.

Hij zegt: ‘Alle grote ict-projecten van de overheid zullen mislukken of financieel extreem uit de klauw lopen. Die tendens wordt alleen maar sterker.’

Waarom bij de overheid?

‘Honderd factoren. Ondermeer omdat daar de ict-kneuzen zitten.’

Waarom zitten de kneuzen bij de overheid?

‘Ict is moeilijk. Een groot ict-systeem is een hypercomplexe machine. Je moet een rechte weg volgen; als je van het pad af gaat is het al heel snel afgelopen. De Nederlandse overheid trekt zich weinig aan van die wetmatigheid.

‘Als beleid verandert, veranderen de eisen waaraan een project moet voldoen. Of het haalbaar is boeit niemand. Dan krijg je dus systemen die niet afkomen of die niet betrouwbaar functioneren of niet te onderhouden zijn.

‘De besten onder de ict'ers, de mensen die gaan voor het eindresultaat hebben daar geen zin in. Die gaan niet naar de overheid.

‘Iedereen in de sector weet het. En bij de overheid weten ze het ook. Kijk maar naar die topambtenaar die precies wist te vertellen dat op haalbaarheid niet gelet wordt. Maar iedereen houdt zijn mond. Ik niet. Niet omdat ik een beter mens ben, maar omdat ik geen deel wil uitmaken van de ict-faalindustrie.’

Wat is dat, de faalindustrie?

‘De overheid let niet op de centen. Ik werk momenteel aan een project voor een bedrijf. Mijn inkomsten zijn hun kosten. Dat doet hen pijn en die pijn leidt ertoe dat zakelijke keuzes worden gemaakt.

Veldwijk: ‘Er ontstaat een beweging waarbij falen in ieders belang is en projecten nooit afkomen. De gemoderniseerde bevolkingsadministratie, het nieuwe handelsregister, de ict bij Defensie.’

Foto Guus Dubbelman / de Volkskrant

‘Bij de overheid is er voor grote ict-projecten geen pijn. Den Haag levert de gelden aan bijvoorbeeld het UWV. Die geven eenderde van het geld uit aan opdrachten voor Capgemini en Logica en maken tweederde zelf op. Als het project uitloopt, komt er meer geld. Want liever geldverlies dan gezichtsverlies. Zo ontstaat een beweging waarin falen in ieders belang is en projecten nooit afkomen. Omdat ict geen fysieke verschijningsvorm heeft en in die zin onzichtbaar is, kunnen wantoestanden eindeloos groeien.’

Is dat wat u bedoelt met grootheidswaan?

‘Functionele grootheidswaan is het. De essentie ervan is dat iedereen

wint. Voor de ict-bedrijven bestaat de winst uit meerwerk. Gammelle systemen dragen bij aan werkgelegenheid en enorme ict-afdelingen. Voor de bestuurders ligt de winst in inspectietripjes naar Bombay. Ze maken een cultuur waarin iedereen verantwoordelijk is als het mis gaat. En intussen zegt iedereen: het is voor de goede zaak.

‘Spuit ze een waarheidsserum in en ze zullen volhouden dat het voor de goede zaak is. Maar ik zeg: kijk naar de empirie, de proefondervindelijke waarneming. Ik heb een lijst met een stuk of veertig projecten uit de faalindustrie. De gemoderniseerde bevolkingsadministratie, het nieuwe handelsregister, de ict bij Defensie.

‘In het toeslagensysteem van de Belastingdienst is inmiddels een half miljard geïnvesteerd. Het werkt nog niet. De meerkosten om de feiten eruit te halen zijn gigantisch. Talloze ambtenaren zijn nodig om de foutief verleende toeslagen of niet-verleende toeslagen te corrigeren. Zo houdt iedereen iedereen aan de gang.’

Hij noemt het ict-systeem voor de uitkeringen van het UWV. Het is in 2008 stopgezet. Officiële schade: 89 miljoen euro.

Veldwijk: ‘Er is nooit een systeem gebouwd. Zelfs de fundamenten van een systeem hebben er nooit gelegen. Men deed alsof. Of genuanceerder: er ligt heel veel software-code, maar iets dat zou kunnen werken heeft er nooit gelegen.’

Is het oplichting?

‘Nee, als iedereen het weet is het geen oplichting meer, maar een ongeschreven contract.’

Is het zelfbedrog?

‘Ik zou zeggen: welbegrepen eigenbelang.

‘Als er nu eens op een tijdig moment toen iedereen wist dat het niet zou gaan lukken, was gezegd: oké, met dat UWV-project stoppen we. Was er misschien veertig, vijftig miljoen door het putje gegaan. Maar de ict-staf is tot het einde toe positief, want het salaris komt uit de projectbudgetten. En de UWV-voorzitter wil niet met een mislukking naar de minister. En de minister wil niet met een mislukking naar de Kamer. En

de politiek kan de sociale zekerheid niet meer overhevelen naar de gemeenten, want niemand durft nog te werken met het oude ict-systeem. De moraal? Win, win, win!’

Waarom bent u zo radicaal in uw oordelen?

‘Wij van Ockham zijn in 2007 bij het ict-project met de polisadministratie gehaald. 150 man van Capgemini en een dikke laag van UWV-coördinatoren was het niet gelukt. In vijf maanden hebben wij met acht man een polisadministratie neergezet. Voor één miljoen aan arbeidsuren. In een project waaraan toen 270 miljoen was gespendeerd en dat inmiddels, taxeer ik, 400 miljoen heeft gekost. Want de oude troep staat er natuurlijk ook nog.

‘Wat we terugkregen was afkeer en haat. Van de ict-afdeling en van de beheerders. Een pijnlijke beloning voor het grootste succes uit je carrière.

‘Ze hebben geprobeerd ons systeem te vervangen. Dat is natuurlijk niet gelukt. Er zitten nu weer tientallen mensen het systeem te beheren. Vraag niet wat het kost. Maar de orde is hersteld.

‘Woorden als oplichting en corruptie neem ik niet in de mond. Ik wil wel zeggen dat ik verbijsterd ben. We gooien jaarlijks miljarden aan belastinggeld weg, terwijl iedereen met een basiscursus organisatiekunde moet kunnen zien wat er aan de hand is. Als je die verbijstering radicaal wilt noemen, ben ik graag radicaal.’

“

Alle ict-projecten bij de overheid zullen mislukken of financieel uit de klauwen lopen

“

Gammelle systemen dragen bij aan werkgelegenheid en voor ict-bedrijven aan meerwerk